

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА КРИЗИ НА ШВЕЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ: СЕГМЕНТАЦІЯ ЗА РОЗМІРОМ

© 2020 БАТРАК О. В., ТАРАСЕНКО І. О.

УДК 336.6+338.48

JEL: L32

Батрак О. В., Тарасенко І. О. Фінансова діагностика кризи на швейних підприємствах: сегментація за розміром

Метою статті є встановлення причинно-наслідкових зв'язків між розміром швейних підприємств і гостротою кризи за результатами фінансової діагностики. У статті проведено сегментацію двадцяти трьох швейних підприємств за десятирічний період діяльності. На основі опрацювання їх фінансово-економічних показників запропоновано поділ на групи за вартістю активів і обсягом продажів з метою діагностики кризи на швейних підприємствах: малі – до 2 млн грн, середні – від 2 до 10 млн грн, великі – понад 10 млн грн. Доведено, що найбільш схильні до виникнення кризи малі швейні підприємства, у яких спостерігається чітко виражена тенденція до скорочення активів та/або обсягу продажу, які відмовляються від діяльності з виробництва одягу на користь передачі в оренду нерухомого майна, машин і обладнання. Найбільшу здатність до протидії кризі демонструють середні за розміром і обсягом продажу швейні підприємств з огляду на можливість швидкої адаптації до змін зовнішнього середовища, а також покриття збитків діяльності власниками для підтримки фінансової конкурентоспроможності в умовах потужного зростання і розширення частки товарного ринку швейних виробів. Факторами упередження виникнення кризи на великих швейних підприємствах є дотримання правил структурного розвитку: перевищення темпів зростання обсягу продажу над темпами зростання обсягу витрат і активів, пропорційне нарощування і оновлення виробничого потенціалу на інноваційній основі. При прогнозуванні типу фінансової стійкості швейних підприємств необхідно враховувати середні історичні дані, тренд комплексної оцінки та її останній рівень. Ключовими індикаторами оцінки є: уповільнення оборотності активів, збитковість власного капіталу, наявність непокритих збитків у балансі, від'ємна вартість власного оборотного капіталу, низьке значення коефіцієнта покриття запасів робочим капіталом. Перспективами подальших досліджень є обґрунтування методичних підходів до оцінки грошових потоків у системі діагностики кризи на швейних підприємствах.

Ключові слова: фінансова діагностика, криза, швейні підприємства, сегментація, розмір.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-172-179>

Табл.: 1. **Бібл.:** 13.

Батрак Ольга Володимирівна – асистент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки, Київський національний університет технологій та дизайну (вул. Немировича-Данченка, 2, Київ, 01011, Україна)

E-mail: olgabatrak84@ukr.net

Тарасенко Ірина Олексіївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки, Київський національний університет технологій та дизайну (вул. Немировича-Данченка, 2, Київ, 01011, Україна)

E-mail: irataras@ukr.net

УДК 336.6+338.48

JEL: L32

Батрак О. В., Тарасенко І. А. Финансовая диагностика кризиса на швейных предприятиях: сегментация по размеру

Целью статьи является определение причинно-следственных связей между размерами швейных предприятий и глубиной кризиса по результатам финансовой диагностики. В статье проведено сегментирование двадцати трех швейных предприятий за десятилетний период деятельности. На основе обработки их финансово-экономических показателей предложено деление на группы по стоимости активов и объему продаж с целью диагностики кризиса на швейных предприятиях: малые – до 2 млн грн, средние – от 2 до 10 млн грн, большие – более 10 млн грн. Доказано, что наиболее склонны к возникновению кризиса малые швейные предприятия, у которых наблюдается четко выраженная тенденция к сокращению активов и/или объема продаж, отказывающиеся от деятельности по производству одежды в пользу передачи в аренду недвижимого имущества, машин и оборудования. Наибольшую способность к противодействию кризису демонстрируют средние по размеру и объему продаж швейные предприятия, обладающие возможностью быстрой адаптации к изменениям внешней среды, а также покрытия убытков деятельности владельцами для поддержания финансовой конкурентоспособности в условиях мощного роста и расширения доли товарного рынка швейных изделий. Факторами предупреждения возникновения кризиса на крупных швейных предприятиях является соблюдение правил структурного развития: превышение темпов роста объема продаж над темпами роста объема расходов и активов, пропорциональное наращивание и обновление производственного потенциала на инновационной основе. При прогнозировании типа финансовой устойчивости швейных предприятий необходимо учитывать средние исторические данные, тренд комплексной оценки и ее последний уровень. Ключевыми индикаторами оценки являются: замедление оборачиваемости активов, убыточность собственного капитала, наличие непокрытых убытков в балансе, отрицательная стоимость собственного оборотного капитала, низкое значение коэффициента покрытия запасов рабочим капиталом. Перспективами дальнейших исследований является обоснование методических подходов к оценке денежных потоков в системе диагностики кризиса на швейных предприятиях.

Ключевые слова: финансовая диагностика, кризис, швейные предприятия, сегментация, размер.

Табл.: 1. **Библ.:** 13.

Батрак Ольга Владимировна – асистент кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки, Київський національний університет технологій та дизайну (вул. Немировича-Данченка, 2, Київ, 01011, Україна)

E-mail: olgabatrak84@ukr.net

Тарасенко Ірина Алексеевна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедрою фінансів та фінансово-економічної безпеки, Київський національний університет технологій та дизайну (вул. Немировича-Данченка, 2, Київ, 01011, Україна)

E-mail: irataras@ukr.net

Batrak O. V., Tarasenko I. O. The Financial Diagnosis of Crisis in Garment Enterprises: Segmentation by Size

The article is aimed at defining the causal relationship between the size of garment enterprises and the depth of the crisis on the results of financial diagnosis. The article segmented twenty-three garment enterprises with over a ten-year period of activity. Based on the processing of the financial and economic indicators, it is proposed to divide into groups by asset value and sales volume in order to diagnose crisis in garment enterprises as follows: small – up to 2 million UAH, medium – from 2 to 10 million UAH, large – more than 10 million UAH. Small garment enterprises, which have a clear tendency to reduce assets and/or sales, are the most likely to experience a crisis, abandoning garment activities in favor of leasing real estate, machinery and equipment. The greatest ability to counter crisis is demonstrated by medium in terms of both size and sales garment enterprises, which have the ability to quickly adapt to changes in the external environment, as well as to cover losses of activities by owners to maintain financial competitiveness in the face of strong growth and expansion of the share of the garment market. Factors in preventing a crisis in large garment factories are compliance with structural development rules: exceeding sales growth rates over the growth rate of expenditures and assets, proportionate build-up and renewal of production capacity on an innovative basis. In forecasting the type of financial sustainability as to garment enterprises, it is necessary to take into account the average historical data, the trend of complex assessment and its latest level. The key indicators of valuation are: a slowdown in asset turnover, loss ratio of equity, presence of uncovered losses in the balance sheet, negative value of own working capital, low value of the ratio of coverage of stocks by working capital. Prospect for further research would be substantiating the methodical approaches to evaluation of money flows in the system of diagnosing crisis in garment enterprises.

Keywords: financial diagnostics, crisis, garment enterprises, segmentation, size.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 13.

Batrak Olga V. – Assistant of the Department of Finance and Financial and Economic Security, Kyiv National University of Technologies and Design (2 Nemyrovycha-Danchenka Str., Kyiv, 01011, Ukraine)

E-mail: olgabatrak84@ukr.net

Tarasenko Iryna O. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Finance and Financial and Economic Security, Kyiv National University of Technologies and Design (2 Nemyrovycha-Danchenka Str., Kyiv, 01011, Ukraine)

E-mail: irataras@ukr.net

Основною місією підприємств легкої промисловості є забезпечення споживачів високоякісною продукцією за конкурентними цінами, а також збільшення частки на вітчизняному ринку та вихід на закордонні ринки [13, с. 168]. Запорукою реалізації зазначеної місії є сталий розвиток підприємств галузі, попередження виникнення і подолання кризових явищ. Зазначене потребує застосування невідкладних заходів щодо удосконалення методів управління фінансовими ресурсами швейних підприємств, мінімізації фінансових ризиків, втрат від списання безнадійних боргів та інфляційного знецінення дебіторської заборгованості, переходу на логістично-орієнтоване управління фінансовими потоками [4]. Також погоджуємося з Ларіковою Л. Ф., Сурженко Л. О., що на швейних підприємствах важливо впроваджувати обґрунтовані методи управління витратами, які забезпечують реалізацію обраних стратегій, зокрема, на основі системи обліку норм за центрами відповідальності [7, с. 152], застосування аутсорсингу з дизайнерсько-конструкторськими фірмами на етапах вивчення попиту, дослідження і розробки моделей, що сприятиме зниженню собівартості та підвищенню конкурентоспроможності продукції швейного підприємства [10, с. 168]. Застосування матричного підходу дозволило Радіоновій Н. Й. систематизувати наявні проблеми у сфері управління витратами через призму ефективності їх подолання [9, с. 44].

Проблеми фінансової діагностики кризи на швейних підприємствах знаходяться в центрі уваги

багатьох учених. Корпан О. С. виявлено взаємозв'язки, взаємообумовленість і взаємовплив між системою корпоративного управління та її складовою – фінансовою стратегією швейних підприємств [6, с. 155]. У процесі дослідження Беялова Т. Е. уточнено визначення фінансового планування з позиції необхідності обов'язкового врахування факторів прямого і непрямого впливу внутрішнього і зовнішнього середовищ діяльності підприємства легкої промисловості [2, с. 180]. На думку вченого, на фінансове планування на підприємствах легкої промисловості впливає як невизначеність, що може бути усунена, так і залишкова невизначеність, вплив якої важко врахувати [3, с. 429]. Вергун А. М. зазначає, що підприємства легкої промисловості не мають змоги вплинути на своє макро- і мезосередовище [5, с. 368]. Тому з метою забезпечення рівня фінансової безпеки вони мають зосередити увагу на управлінні внутрішніми факторами та посилити опір підприємств негативному впливу макро- та мезосередовища. Експертне оцінювання впливу зовнішніх чинників економічного середовища підприємств-виробників верхнього одягу дозволила Чубар М. М. виокремити чинники, що у поточному часовому періоді чинять найбільш стимулюючий та дестимулюючий вплив на експортний потенціал цих підприємств [11; 12].

Бізнес-середовище, у якому взаємодіють підприємства швейної промисловості України, не є однорідним. Результати проведеного Багрій К. А., Гержецьким О. К., Паливодою О. М.,

Примою Ю. І. кластерного аналізу, дозволили виявити її основних лідерів та аутсайдерів, провести діагностику стану підприємств-конкурентів, а також SWOT-аналіз з метою виявлення переваг і недоліків кожного кластера підприємств окремо [1; 8].

Метою статті є встановлення за результатами фінансової діагностики причинно-наслідкових зв'язків між розміром швейних підприємств і гостротою кризи.

Об'єктом дослідження є результати діяльності 23 швейних підприємств України протягом десятирічного періоду, показники яких наведено в табл. 1. У назвах представлених суб'єктів господарювання наведено скорочення ШП – швейне підприємство, ШФ – швейна фабрика.

За результатами сегментації швейних підприємств за даними 2009–2018 рр. за середнім розміром

Таблиця 1

Сегментація швейних підприємств за типом фінансової стійкості та розміром за осередненими даними 2009–2018 рр.

Номер групи	Середній обсяг продажів, тис. грн							
	1	121963-14652	ТФС	2	9089-2374	ТФС	3	1962-52
Середній розмір активів, тис. грн	50411-11691	1	ПрАТ «Ужгородська ШФ»	3,7	ПрАТ «ШП «Юність»	1,9	ПАТ «ШФ Лібовнера»	4,0
			ПрАТ «ШФ «Воронін»	2,4				
			ПрАТ «Стрийська ШФ «Стрітекс»	4,0	ПрАТ «ШФ «Прометей»	1,0		
			ПрАТ «Чернігівська ШФ «Еlegant»	1,1				
			ПрАТ «ШФ «Зорянка»	3,1				
			Середнє 11	2,86	Середнє 12	1,45		
	7994-2046	2	ПРАТ «Прилуцька ШФ»	4,0	ПрАТ «ШФ «Ніна»	2,2	ПрАТ «Фастівське ШП «Козак»	1,4
					ПАТ «Городоцька ШФ»	2,9	ПрАТ «Чортківська ШФ»	4,0
					ПрАТ «Івано-Франківське виробничо-торговельне ШП «Галичина»	1,3	ПАТ «Луцьке виробничо-торговельне ШП «Волинь»	2,8
					ПрАТ «Нововолинська ШФ»	3,1		
		Середнє 21	4,0	Середнє 22	2,38	Середнє 23	2,73	
1754-140	3			ПАТ «Золочівська ШФ»	4,0	ПрАТ «Коломийська ШФ»	3,8	
						ПрАТ «Лебединська ШФ»	3,8	
						ПрАТ «Добрянська ШФ «Полісся»	4,0	
						ПрАТ «Бориславська ШФ «Спецодяг»	4,0	
						ПрАТ «Літківська ШФ «Любич»	3,1	
						ПАТ «Могилів-Подільська ШФ «Аліса»	3,4	
		Середнє 32	4,0	Середнє 33	3,68			

Джерело: власні розрахунки.

активів (1 група – 50411–11691 тис. грн, 2 група – 7994–2046 тис. грн, 3 група – 1754–140 тис. грн) і середнім обсягом продажу (1 група – 121963–14652 тис. грн, 2 група – 9089–2374 тис. грн, 3 група – 1962–52 тис. грн), отримано матрицю з дев'ятьма квадрантами. Як показав аналіз, найбільш чисельними

є квадранти, що знаходяться на діагоналі матриці. У квадрант 11 входять п'ять найбільших підприємств (21,74 % їх загальної кількості), які істотно диференційовані за типом фінансової стійкості, про що свідчать середні значення показників. Близьким до абсолютної стійкості є фінансовий стан ПрАТ «Чер-

нігівська ШФ «Елегант» (1,1), про що свідчать високі середні показники оборотності активів (3,11 оборотів/рік) і рентабельності власного капіталу (14,27 %). Нестійким можна вважати фінансовий стан ПрАТ «ШФ «Воронін» (2,4), показник рентабельності якого є вдвічі нижчим (7,40 %). Повільніша середньорічна оборотність активів (1,185 оборотів/рік) визначається низьким її рівнем протягом 2013–2016 рр. (0,416–0,564), а у 2017–2018 рр. збільшилася до 2,2 оборотів/рік. Порівняно з іншими швейними підприємствами підприємство має менше середнє значення коефіцієнту зносу основних засобів (0,4972).

За комплексною оцінкою тип фінансової стійкості (3,1) ПрАТ «ШФ «Зорянка» можна визначити передкризовим. Активи підприємства збільшилися з 4650 тис. грн до 16995 тис. грн, або у 3,65 разу, а обсяг продажу – з 12722 тис. грн до 55861 тис. грн, або у 4,39 разу. Основні засоби цього підприємства є достатньо зношеними – 0,7903. При цьому, незважаючи на низький середній рівень рентабельності власного капіталу (1,94 %), середня оборотність активів є достатньо високою (2,46 оборотів/рік). Відносно низькі показники мали місце протягом 2010–2014 рр. (1,12–1,83), у наступні роки спостерігалось їх покращення (2,46–4,56). Передкризова ситуація визначається браком власного оборотного капіталу для покриття запасів (протягом 2014–2015 рр., його від'ємне значення становило відповідно (–527) тис. грн і (–239) тис. грн, а середнє значення коефіцієнта забезпечення запасів власним оборотним капіталом становило 0,53). Оцінка типу фінансової стійкості решти підприємств (квадрант 11) свідчить про їх кризовий стан, до цієї групи підприємств належать: ПрАТ «Ужгородська ШФ» (3,7); ПрАТ «Стрийська ШФ «Стрітекс» (4,0). Використання власного капіталу в умовах зазначених підприємств є збитковим і становить відповідно (–15,08 %) і (–3,97 %). Середнє значення концентрації власного капіталу у ПрАТ «Ужгородська ШФ» є від'ємною величиною (–0,444), у ПрАТ «Стрийська ШФ «Стрітекс» – додатною, але низькою за рівнем (0,104), а в кінці аналізованого періоду (протягом 2015–2018 рр. від'ємний рівень коефіцієнта автономії цього підприємства збільшився з (–0,071) до (–0,552).

Аналіз показників ПрАТ «Ужгородська ШФ» свідчить, що вартість активів підприємства протягом 2009–2018 рр. зросла з 15577 тис. грн до 19414 тис. грн, або у 1,25 разу, а обсяг продажу – з 10123 тис. грн до 52214 тис. грн, або у 5,16 разу. Оборотність активів при цьому збільшилася з 0,65 до 2,69 оборотів на рік, а середнє значення (1,6 оборотів/рік) було нижчим, ніж у підприємств з комплексною оцінкою 1 чи 2.

У ПрАТ «Стрийська ШФ «Стрітекс» вартість активів зросла з 8512 тис. грн до 20935 тис. грн, або у 2,46 разу, обсяг продажу – з 34547 тис. грн до

76254 тис. грн, або у 2,21 разу, середня оборотність активів відповідала рівню фінансово стійких підприємств (3,34 оборотів/рік). Проте в умовах збиткового використання активів від'ємні фінансові результати підприємства мали тенденцію до збільшення (протягом 2015–2018 рр. – з (–1286) тис. грн до (–7672) тис. грн). Середня оцінка типу фінансової стійкості за квадрантом 11 (2,86) тяжіє до передкризової.

До квадранта 22 потрапили чотири підприємства (17,4 % їх загальної кількості), середні за розміром і обсягом продажу. Близькою до абсолютної є фінансова стійкість ПрАТ «Івано-Франківське виробничо-торгівельне ШП «Галичина» (1,3), нестійким є фінансовий стан ПрАТ «ШФ «Ніна» (2,2).

У ПрАТ «Івано-Франківське виробничо-торгівельне ШП «Галичина» активи зросли з 3929 тис. грн до 11806 тис. грн, або втричі, обсяг продажу – з 5616 тис. грн до 16664 тис. грн, або у 2,97 разу. Середні показники оборотності активів і рентабельності власного капіталу становлять відповідно 1,14 оборотів/рік і 3,3 %, що менше показників аналогічного підприємства квадранта 11. Середнє значення коефіцієнта концентрації власного капіталу є досить високим – 0,887.

У ПрАТ «ШФ «Ніна» показники фінансового стану значно коливалися: кризова ситуація спостерігалась протягом 2010, 2012–2013, 2015 років, у інші роки мала місце абсолютна фінансова стійкість. Підприємство збільшувало ділову активність (активи зросли з 1902 тис. грн. до 4008 тис. грн., або у 2,11 разів, а обсяг продажу – з 3266 тис. грн. до 10221 тис. грн., або у 3,13 разів). Значення показників середньої оборотності активів (2,79 оборотів/рік) і рентабельності капіталу (11,78%) є достатньо високими, а коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом перевищує одиницю і становить 1,25.

За результатами діагностики фінансовий стан ПАТ «Городоцька ШФ» (2,9) і ПрАТ «Нововолинська ШФ» (3,1) визначено як передкризовий.

У ПАТ «Городоцька ШФ» протягом 2009–2018 рр. спостерігається скорочення активів з 3207 тис. грн до 2227 тис. грн, або на 41%, обсягів продажу – з 7702 тис. грн до 3322 тис. грн, або на 57%. Підприємство, крім основної, також здійснює діяльність із здавання в оренду власного нерухомого майна (код КВЕД 68.20). Середня оборотність активів (1,18 оборотів/рік) і рентабельність власного капіталу (0,25%) є низькими, а власний оборотний капітал – від'ємним.

У досліджуваному періоді у ПрАТ «Нововолинська ШФ» вартість активів зросла з 1406 тис. грн до 3880 тис. грн, або у 2,76 разів, обсягів продажу – з 4472 тис. грн до 17671 тис. грн, або у 3,95 разів. Протягом 2009–2018 рр. кумулятивний прибуток становив 1492 тис. грн, досить високими

були показники середньої оборотності активів – 3,95 оборотів/рік, рентабельності власного капіталу – 4,49%. Кризова ситуація на підприємстві пояснюється браком джерел фінансування оборотних активів, а саме у 2010–2011, 2013–2015 роках – від’ємними значеннями вартості власного оборотного капіталу, низьким (лише на 6 %) середнім рівнем забезпечення запасів робочим капіталом.

Середня оцінка за квадрантом 22 (2,38) є найвищою серед тих, що знаходяться на діагоналі, хоча і свідчить про нестійкий фінансовий стан швейних підприємств середніх за розміром.

Найбільш чисельним є квадрант 33, до якого входять найменші за розміром підприємства (шість суб’єктів господарювання, або 26,1 %). Серед квадрантів, які знаходяться на діагоналі, зазначений квадрант має найгіршу оцінку типу фінансової стійкості (3,68), яка свідчить про високий рівень імовірності кризового стану підприємств цієї групи. Передкризовим визначено фінансовий стан ПрАТ «Літківська ШФ «Любич» (3,1), ПАТ «Могилів-Подільська ШФ «Аліса» (3,4), кризовим – ПрАТ «Коломийська ШФ» і ПрАТ «Лебединська ШФ» із середньою оцінкою 3,8, ПрАТ «Добрянська ШФ «Полісся» і ПрАТ «Бориславська ШФ «Спецоद्यг» із середньою оцінкою 4,0.

Аналіз показав, що у ПрАТ «Літківська ШФ «Любич» відбулося скорочення активів з 241,9 тис. грн до 222,3 тис. грн, або на 8 %, обсяги продажу знизилися з 371,8 тис. грн до 313,5 тис. грн, або на 16 %. Коефіцієнт зносу основних засобів мав значення 0,8462. При від’ємній середній вартості власного оборотного капіталу оборотність активів становили 1,6 оборотів/рік, рентабельність власного капіталу – 1,66 %. У ПАТ «Могилів-Подільська ШФ «Аліса» скорочення активів було ще більш істотним – з 532 тис. грн до 5,2 тис. грн, або на 99 %, а обсяги продажу зросли – з 16 тис. грн до 58,3 тис. грн, або у 3,64 рази, збитковість власного капіталу – (–167,27 %). Коефіцієнт зносу основних засобів становить 0,6659.

У ПрАТ «Коломийська ШФ» вартість активів зменшилася з 244,6 тис. грн до 166,6 тис. грн, або на 3 %. Незважаючи на кумулятивний прибуток в сумі 212 тис. грн, протягом всього аналізованого періоду підприємство мало непокритий збиток, який збільшився з (–395) тис. грн до (–504) тис. грн, середнє значення власного оборотного капіталу було від’ємним, проте середня оборотність активів становила 1,92 оборотів/рік, а рентабельність власного капіталу – 8,85 %.

На відміну від попередньо досліджених підприємств квадранта 33, у ПрАТ «Лебединська ШФ» вартість активів зросла з 1368 тис. грн до 1653,3 тис. грн, або у 1,21 рази, а обсяг продажу скоротився з 4307 тис. грн до 181,2 тис. грн, або на 96,0 %. Підприємство здійснює такі види діяльності: 68.20 – надан-

ня в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна, 77.33 – надання в оренду офісних машин і устаткування, у тому числі комп’ютерів, 77.39 – надання в оренду інших машин, устаткування та товарів. Середня вартість робочого капіталу мала від’ємне значення, а збитковість власного капіталу – (–5,74%).

У ПрАТ «Добрянська ШФ «Полісся» активи зросли з 1527 тис. грн до 1768,7 тис. грн, або у 1,16 рази, а у ПрАТ «Бориславська ШФ «Спецоद्यг» скоротилися – з 1125 тис. грн до 389 тис. грн, або на 6%. Обсяги продажу скоротилися на обох підприємствах: на першому – з 488 тис. грн до 375 тис. грн, або на 23 %, на другому – з 1812 тис. грн до 368 тис. грн, або на 80 %. Обидва підприємства мають від’ємні значення показників використання власного оборотного капіталу, рівень збитковості власного капіталу склали відповідно (–1,99 %) і (–9,08 %).

Найвищу середню оцінку типу фінансової стійкості мають два підприємства, що належать до квадранта 12, які є великими за розміром і середніми за обсягами продажу. Індивідуальні оцінки рівня фінансової стійкості цих підприємств склали: ПрАТ «ШФ «Прометей» (1,0 – абсолютна фінансова стійкість), ПрАТ «ШП «Юність» (1,9 – нестійкий фінансовий стан). Протягом 2009–2018 рр. активи ПрАТ «ШФ «Прометей» зросли з 6685 тис. грн до 53855 тис. грн, або у 8,06 рази, первісна вартість – з 8693 тис. грн до 96678 тис. грн, або у 11,12 рази. При цьому коефіцієнт зносу основних засобів зменшився – з 0,5640 до 0,4976.

Протягом 2014–2017 рр. підприємство мало ситуативні збитки, проте на кінець аналізованого періоду обсяг нерозподіленого прибутку склав 90,1 тис. грн. Протягом всього аналізованого періоду (2009–2018 рр.) частка власного капіталу у структурі балансу перевищувала 97 %, але його основним джерелом є додатковий капітал: на кінець 2018 р. – 53176 тис. грн, або 99,6 % підсумку розділу I балансу.

Активи ПрАТ «ШП «Юність» протягом 2009–2018 рр. зросли з 16408 тис. грн до 76133 тис. грн, або у 4,63 рази. При цьому це збільшення супроводжувалося зростанням виробничого потенціалу, оскільки вартість основних засобів збільшилася з 12272 тис. грн до 75203 тис. грн, або у 6,12 рази, а коефіцієнт їх зносу зріс з 0,4781 до 0,5257. Протягом 2009–2016 рр. підприємство працювало зі збитками, але їх обсяг погашався за рахунок значного обсягу нерозподіленого прибутку. Рекордний обсяг збитків було отримано у 2015–2016 рр. в сумі відповідно (–23031) тис. грн і (–49924) тис. грн, в результаті чого власний капітал за підсумками зазначених періодів став від’ємним – відповідно (–2338) тис. грн і (–52183) тис. грн. Додатний фінансовий результат підприємства 2017–2018 рр. був незначним за розмі-

ром – відповідно 33 тис. грн і 22 тис. грн, а від’ємна величина власного капіталу скоротилася до (-2348) тис. грн і (-2326) тис. грн за рахунок покриття непокритого збитку власниками.

Підприємства, які належать до інших квадрантів, знаходяться в кризовому стані, про що свідчить середня рівень показників фінансової стійкості 4: ПАТ «ШФ Лібовнера» – 4,0 (квадрант 13 – велике за розміром з малими обсягами продажу), ПРАТ «Прилуцька ШФ» (квадрант 21 – середнє за розміром з великими обсягами продажу), ПАТ «Золочівська ШФ» (квадрант 32 – мале за розміром з середніми обсягами продажу).

У ПАТ «ШФ Лібовнера» вартість активів мала стійку тенденцію до скорочення – з 3537 тис. грн у 2009 р. до 1758 тис. грн у 2018 р., або вдвічі. Первісна вартість основних засобів скоротилася з 5451 тис. грн до 4423 тис. грн, або на 19 %, їх частка в активах по залишковій вартості скоротилася з 71,93 % до 68,6 %, а знос збільшився з 0,5333 до 0,7273. Чистий дохід від реалізації продукції скоротився з 3060 тис. грн до 83 тис. грн, або у 36,9 разу.

Протягом всього аналізованого періоду підприємство отримувало чисті збитки, за виключенням 2012 р. (чистий прибуток склав 506 тис. грн). Нерозподілені збитки ПАТ «ШФ Лібовнера» в періоді з 2009 р. до 2014 р. зросли з 591 тис. грн до 930 тис. грн, у 2015 р. відбулося їх покриття власниками коштами за рахунок іншого додаткового капіталу у сумі 2868 тис. грн, через це на кінець 2018 р. нерозподілений прибуток становив 824 тис. грн.

Активи ПРАТ «Прилуцька ШФ» протягом 2009–2018 рр. зросли з 2207 тис. грн до 8624 тис. грн, або у 3,91 разу, первісна вартість основних засобів – з 6908 тис. грн до 10050 тис. грн, або у 4,99 разу.

ПАТ «Золочівська швейна фабрика» не здійснює діяльності з виробництва одягу, її код КВЕД 14.133 – здавання в оренду власного нерухомого майна. Протягом 2009–2018 рр. вартість активів підприємства зросла з 1540 тис. грн до 1585,1 тис. грн, або у 1,03 разу, первісна вартість – з 1661 тис. грн до 2183,8 тис. грн, або у 1,31 разу. Частка основних засобів в активах за залишковою вартістю протягом 2009–2017 рр. зросла з 47,89 % до 73,46 %, а у 2018 р. скоротилася до 24,39 %. Ступінь їх зносу збільшився з 0,5569 до 0,8230. Власний капітал аналізованого підприємства був від’ємним у всі періоди, без виключення, його розмір скоротився з (-504) тис. грн до (-1243) тис. грн. Частка основних засобів за залишковою вартістю зросла з 37,52 % до 64,75 %, а їх знос скоротився з 0,5893 до 0,4444. Обсяги продажу підприємства збільшилися з 9251 тис. грн до 15292 тис. грн, або у 1,65 разу, а валовий прибуток – із 1031,0 тис. грн до 3403,0 тис. грн, проте кумулятивний чистий збиток склав 1713,0 тис. грн. Незважаючи на стабільну

оцінку 4 типу фінансової стійкості, фінансовий стан підприємства мав тенденцію до зміцнення. Протягом 2009–2012 рр. коефіцієнт концентрації власного капіталу скоротився з 0,4862 до 0,2770, а до кінця 2018 р. збільшився до 0,8446. Протягом 2014–2018 рр. підприємство стало прибутковим, за виключенням 2017 р. (збитки склали 508 тис. грн). Непокриті збитки, відображені в балансі, були покриті, і нерозподілений прибуток 2017–2018 рр. склали відповідно 254 тис. грн і 89 тис. грн. Підприємство мало значний буфер капіталу в сумі 6683 тис. грн (додатковий капітал). Оборотність активів протягом 2009–2015 рр. скоротилася із 4,192 до 0,386 оборотів на рік, а до кінця 2018 р. зросла до 1,773 оборотів. Тому можна зробити позитивний прогноз щодо подолання фінансової кризи на підприємстві.

До квадранта 23 належать три підприємства, середня оцінка фінансової стійкості яких становила 2,73 (велика імовірність наблизення кризи) – це підприємства з середнім розміром активів і незначними обсягами продажу. У ПРАТ «Фастівське ШП «Козак» середня оцінка типу фінансової стійкості (1,4), у т. ч. у 2013 р. фінансовий стан характеризувався як нестійкий (оцінка 2), а у 2014 р. – як кризовий (оцінка 4). Протягом 2009–2018 рр. обсяг активів збільшився з 4012 тис. грн до 4480 тис. грн, або у 1,12 разу, а обсяг продаж скоротився із 1921 тис. грн до 413 тис. грн, або на 79 %. Внаслідок цього відбулося уповільнення оборотності активів з 0,4788 до 0,0922. Незважаючи на середнє від’ємне значення рентабельності власного капіталу (-1,58 %), коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами перевищував одиницю (1,3), що свідчить про достатній рівень фінансової стійкості.

У ПАТ «Луцьке виробничо-торгівельне ШП «Волинь» (комплексна оцінка 2,8) активи зросли з 2617 тис. грн до 4146 тис. грн, або у 1,58 разу, на тлі скорочення обсягу продажу з 3246 тис. грн до 2077 тис. грн, або на 36 %. У результаті відбулося уповільнення оборотності активів – з 1,24 до 0,5 оборотів на рік при середньому рівні 0,7138 оборотів/рік. Протягом 2013–2018 рр. підприємство мало кризовий стан, оскільки середнє значення збитковості власного капіталу складало (-3,91 %), а запаси покривалися власним оборотним капіталом лише на 18 %.

В умовах ПРАТ «Чортківська ШФ» стан кризи спостерігався протягом всього аналізованого періоду (середня оцінка 4,0), основні засоби характеризувалися найбільшим рівнем зносу (0,9239). Вартість активів скоротилася незначно – з 2962 тис. грн до 2691 тис. грн, або на 9 %, проте протягом 2009–2013 рр. обсяги продажу скоротилися з 270,6 тис. грн до 6 тис. грн, у наступні роки підприємство не отримувало доходів від виробництва і реалізації одягу.

ВИСНОВКИ

Основний результат дослідження полягає у формалізації причинно-наслідкових зв'язків між розміром швейних підприємств і гостротою кризи на основі їх сегментації:

1. На основі опрацювання фінансово-економічних показників діяльності двадцяти трьох швейних підприємств протягом десятирічного періоду запропоновано їх поділ на групи за вартістю активів і обсягом продажу з метою діагностики кризи: малі – до 2 млн грн, середні – від 2 до 10 млн грн, великі – більше 10 млн грн.
2. Доведено, що найбільш схильні до виникнення кризи малі швейні підприємства, у яких спостерігається чітко виражена тенденція до скорочення активів та/або обсягу продажу, які відмовляються від діяльності з виробництва одягу на користь передачі в оренду нерухомого майна, машин і обладнання.
3. Найбільшу здатність до протидії кризі демонструють середні за розміром і обсягом продажу швейні підприємства з огляду на можливість швидкої адаптації до змін зовнішнього середовища, а також покриття збитків діяльності власниками для підтримки фінансової конкурентоспроможності в умовах потужного зростання і розширення частки товарного ринку швейних виробів.
4. Факторами упередження виникнення кризи на великих швейних підприємствах є дотримання правил структурного розвитку: перевищення темпів зростання обсягу продажу над темпами зростання обсягу витрат і активів, пропорційне нарощування і оновлення виробничого потенціалу на інноваційній основі.
5. При прогнозуванні типу фінансової стійкості швейних підприємств необхідно враховувати середні історичні дані комплексної оцінки фінансової стійкості, її тренд та остаточний рівень. Ключовими індикаторами оцінювання є: уповільнення оборотності активів, збитковість власного капіталу, наявність непокритих збитків, від'ємної вартості власного оборотного капіталу, низьке значення коефіцієнта покриття запасів робочим капіталом.

Перспективами подальших досліджень є обґрунтування методичних підходів до оцінки грошових потоків у системі діагностики кризи на підприємстві. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Багрій К. Л., Гержецький О. К. Необхідність використання кластерного аналізу при оцінці фінансового

- стану швейних підприємств України. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2014. Вип. 2. С. 213–219.
2. Белялов Т. Е. Взаємозв'язок бюджетування та фінансового планування на підприємствах легкої промисловості. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 9. С. 177–181.
 3. Белялов Т. Е. Модель фінансового планування і прогнозування на підприємствах легкої промисловості в умовах невизначеності зовнішнього середовища. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 7. С. 425–431.
 4. Бондаренко О. С. Формування та використання фінансових ресурсів суб'єктами господарювання в легкій промисловості України. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_3_23
 5. Вергун А. М. Прогнозування рівня фінансової безпеки підприємств легкої промисловості. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 342–358.
 6. Корпан О. С. Фінансова стратегія підприємств легкої промисловості: принципи формування та особливості реалізації. *Моделювання регіональної економіки*. 2012. № 1. С. 143–160.
 7. Ларікова Л. Ф., Сурженко Л. О. Застосування процесно-орієнтованих принципів у нормуванні витрат швейної галузі. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2012. Вип. 39. С. 148–153.
 8. Паливода О. М., Прима Ю. І. Формування економічної стійкості швейних підприємств України на основі кластерних мереж. *Технології та дизайн*. 2013. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2013_4_17
 9. Радіонова Н. Й. Аналіз проблем управління витратами на вітчизняних швейних підприємствах та шляхи їх подолання. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки*. 2018. № 3. С. 37–46.
 10. Радіонова Н. Й. Оптимізація витрат швейного підприємства за допомогою аутсорсингу. *Економічний простір*. 2019. № 143. С. 160–172.
 11. Чубар М. М. Основні характеристики стратегії експорту продукції швейних підприємств подільського економічного регіону. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. Т. 19. Вип. 3 (3). С. 29–35.
 12. Чубар М. М. Оцінка впливу чинників зовнішнього економічного середовища на експортний потенціал вітчизняних підприємств-виробників верхнього одягу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2014. Вип. 5 (3). С. 108–111.
 13. Штирхун Х. І. Фінансовий стан та проблеми розвитку підприємств легкої промисловості Чернігівської області. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2013. № 4. С. 163–169.

REFERENCES

- Bahrii, K. L., and Herzhetskyi, O. K. "Neobkhdnist vykorystannia klasterneho analizu pry otsintsi finansovoho stanu shveinykh pidpriemstv Ukrainy" [The Need to Use Cluster Analysis in Assessing the Financial Condition of Garment Enterprises in Ukraine]. *Visnyk Cher-*

- nivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, no. 2 (2014): 213-219.
- Bielialov, T. E. "Model finansovoho planuvannia i prohnozuvannia na pidpriemstvakh lehkoï promyslovosti v umovakh nevyznachenosti zovnishnyoho seredovyscha" [Model of Financial Planning and Forecasting at the Enterprises of Light Industry in the Conditions of Uncertainty of External Environment]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 7 (2016): 425-431.
- Bielialov, T. E. "Vzaiemozviazok biudzhetuвання та finansovoho planuvannia na pidpriemstvakh lehkoï promyslovosti" [Relationship between Budgeting and Financial Planning in Light Industry Enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 9 (2015): 177-181.
- Bondarenko, O. S. "Formuvannia ta vykorystannia finansovykh resursiv subiektamy hospodariuvannia v lehkoï promyslovosti Ukrainy" [Formation and Use of Financial Resources by Business Entities in Light Industry of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. 2016. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_3_23
- Chubar, M. M. "Osnovni kharakterystyky stratehii eksportu produktsii shveinykh pidpriemstv podilskoho ekonomichnoho rehionu" [The Main Characteristics of the Export Strategy of Garment Enterprises of the Podolsk Economic Region]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Ekonomika*, vol. 19, no. 3 (3) (2014): 29-35.
- Chubar, M. M. "Otsinka vplyvu chynnykiv zovnishnyoho ekonomichnoho seredovyscha na eksportnyi potentsial vitchyznianykh pidpriemstv-vyrobnykiv verkhnyoho odiahu" [Assessment of the Impact of External Economic Factors on the Export Potential of Domestic Enterprises Producing Outerwear]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser. : Ekonomichni nauky*, no. 5 (3) (2014): 108-111.
- Korpan, O. S. "Finansova stratehiia pidpriemstv lehkoï promyslovosti: pryntsyipy formuvannia ta osoblyvosti realizatsii" [Financial Strategy of Light Industry Enterprises: Principles of Formation and Features of Realization]. *Modeliuvannia rehionalnoi ekonomiky*, no. 1 (2012): 143-160.
- Larikova, L. F., and Surzhenko, L. O. "Zastosuvannia protsesno-orientovanykh pryntsyypiv u normuvanni vytrat shveinoi haluzi" [Application of Process-oriented Principles in the Rationing of Costs of the Garment Industry]. *Visnyk Lvivskoi komertsii akademii. Serii ekonomichna*, no. 39 (2012): 148-153.
- Palyvoda, O. M., and Pryma, Yu. I. "Formuvannia ekonomichnoi stiikosti shveinykh pidpriemstv Ukrainy na osnovi klasternykh merezh" [Formation of Economic Stability of Garment Enterprises of Ukraine on the Basis of Cluster Networks]. *Tekhnologii ta dizain*. 2013. http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2013_4_17
- Radionova, N. I. "Analiz problem upravlinnia vytratamy na vitchyznianykh shveinykh pidpriemstvakh ta shliakhy yikh podolannia" [Analysis of Cost Management Problems in Domestic Garment Enterprises and Ways to Overcome Them]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dizainu. Serii : Ekonomichni nauky*, no. 3 (2018): 37-46.
- Radionova, N. I. "Optimizatsiia vytrat shveinoho pidpriemstva za dopomohoiu outsorsynhu" [Optimization of the Costs of the Garment Company through Outsourcing]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 143 (2019): 160-172.
- Shtyrkhun, Kh. I. "Finansovi stan ta problemy rozvytku pidpriemstv lehkoï promyslovosti Chernihivskoi oblasti" [Financial Condition and Problems of Development of Light Industry Enterprises of Chernihiv Region]. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii : Ekonomichni nauky*, no. 4 (2013): 163-169.
- Verhun, A. M. "Prohnozuvannia rivnia finansovoi bezpeky pidpriemstv lehkoï promyslovosti" [Forecasting the Level of Financial Security of Light Industry Enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 1 (2017): 342-358.